

ILLA FLAUBERT: "CARPE DIEM"

Isidor Cònsul

Miquel Angel Riera, *Illa Flaubert*. Premi Josep Pla, 1990. Edicions Destino. Barcelona, 1990

Sortosament, en el panorama divers de la narrativa catalana d'ara mateix, el lector ho té cada dia més fàcil per distingir les opcions que aposten decididament per la literatura i les que no pretenen anar més enllà d'un entreteniment distret, estovat i amable. Distingir, que també vol dir triar, entre els narradors que entenen l'ofici des de l'exigència de carregar una novel·la amb rigor, coherència i ambició, i els que ja en tenen prou refent el motllo de sempre i repetint aquella fórmula de bona cuina que assegura l'esbargiment lector del personal i que, per afegitó, converteix el llibre en una operació rendible quan surt al mercat. Es evident, d'altra banda, que entre els dos extrems d'aquest arc hi caben tots els matisos que calgui i que, entre la literatura en sentit estricte i el llibre "cleenex" de consum immediat, es poden fer tantes puntualitzacions com es vulgui. Tampoc no tinc gaires dubtes que Miquel Angel Riera és un dels narradors que cal situar a la banda més noble de l'arc. I empro el terme de noblesa en el sentit més estricte d'essencialitat literària, auto exigència i rigor que l'han distingit sempre. Efectivament, el novel·lista de Manacor s'ha caracteritzat per una actitud d'escriptor en estat d'alerta, que ha defugit sempre el camí del cofoisme fàcil i s'ha engrescat a avançar, una mica a la contra del temps, pels topants d'una novel·lística subtil, ambiciosa i d'una considerable densitat. Una narrativa que arrela en els grans temes de la literatura, que ve sempre falcada per caminadors i referents de prestigi, i que ha esdevingut, progressivament, una novel·lística de pensament, reflexió i aprofundiment líric.

Des de l'estrena a *Andreu Milà* (1973), fins a la darrera tramesa d' *Illa Flaubert* (1990), l'obra narrativa de Miquel Angel Riera ha afermat un corpus literari coherent i compacte que gira de manera insistent entorn d'un eix temàtic de caient humanista. Es el repte d'una reflexió continuada i un procés d'inquisició personal sobre la realitat més essencial de l'home. Un eix on es troben l'amor, la mort, el sentit de la vida, la dificultat d'accedir a la bellesa absoluta o la dèria per esbrinar totes les possibilitats del pas del temps. Són components d'intensitat poètica i elements de reflexió filosòfica que impregnen bona part de les pàgines d'aquesta narrativa. I ho fan, d'altra banda, en un

ball de continuïtat amb els ressorts més essencials de l'obra poètica del mateix autor. Per aquesta raó, no és gens difícil, en el cas de Miquel Angel Riera, de vincular poesia i novel·la, i de fer-ho, a més, en una xarxa tramada per diferents nivells de relació. Les seves novel·les han estat sempre poemàtiques en un sentit estrictament temàtic i per l'acumulació d'elements en tensió poètica. També, ho són, perquè poemes i novel·les participen d'una mateixa mística particular i, per aquesta raó, és fàcil d'ensopegar poemes que apunten, ni que sigui de manera embrionària, la mateixa dèria desenvolupada en una història de ficció. Finalment, el lector de les dues darreres novel·les (*Els déus inaccessibles*, 1987 i *Illa Flaubert*, 1990), s'hauran adonat de la importància que hi tenen els poemes, encara que siguin aparentment apòcrifs (Domici Mars, en el cas d' *Els déus inaccessibles* i Angiolo Gervasius, a *Illa Flaubert*), i del sentit transcendental que poden adquirir, per exemple, un parell de versos. Es així, senzillament, perquè la poesia, tot i les seves fal·làcies, continua afermant-se com un dels suports més consistents per a qualsevol ànima delerosa de fer camí darrere d'algun dels paradisos perduts.

Illa Flaubert es dreça sense fissures ni esquerdes en aquest canemàs reflexiu d'essencialitats poètiques que he mirat d'insinuar. Ho fa contrabalançant una referència dual que aplega, d'una banda, el poeta apòcrif Angiolo Gervasius, darrera del qual s'amaga un príncep de l'Església. De l'altra, Gustave Flaubert, que dóna nom a l'illa, que serveix també, per batejar els dos llaüts del protagonista (Emma i Salambó, respectivament), alhora que li esdevé, un guia i mestre essencial. Colpit per la mort de la seva mare, l'heroi d'*Illa Flaubert* inicia un procés de catarsi i de reconversió interior que el durà a refugiar-se en la solitud d'un illot. Allà provarà d'administrar aquesta riquesa immensa que és el temps de cadascú i, a la vegada, mirarà de viure una voluptuosa recerca de la solitud. Instal·lat en un far en desús, ha escrit sobre la campana de l'escalfapanxes una dita emblemàtica de l'escriptor francès: *m'agradaria haver pintat la capella Sixtina que haver guanyat moltes batalles, inclosa la de Marengo*. La citació s'adreça al privilegi que suposa esdevenir un artista essencial i a la possibilitat de sobreviure, més enllà del temps i de la mort, en el mèrit d'una obra d'art que així ho garanteixi. En el fons, només es tracta d'interioritzar la metàfora d'una capella Sixtina estrictament personal perquè sigui l'ensenya particular d'aquesta supervivència enllà de la mort. Flaubert, per exemple, va capir-ne tot el sentit perquè arribà a temps de pintar la seva capella sixtina literària. Malauradament, però, el protagonista d'*Illa Flaubert* sap que no en té, cap, de possibilitat, i prefereix assajar amb els contorns de la pròpia vida, polint-la perquè arribi també, a una dimensió artística. L'obra d'art equivaldrà, doncs, a la

recerca d'un estil de vida de màxima intensitat: viure per controlar el pas del temps o, si més no, administrar-ne els topants de la seva riquesa essencial amb absoluta eficàcia. Per això talla d'arrel tots els lligams antics, abandona el confort i els costums del seu món d'abans i comença a cisellar, amb el temps de la seva pròpia vida, el motllo irrepètible d'una obra d'art absolutament personal i carismàtica. Fidel als principis que el defineixen com a gran escriptor, Miquel Àngel Riera aposta, a *Il·la Flaubert*, pel risc d'una literatura de volada. És a dir, una novel·la que s'ha d'interioritzar, una obra per assaborir lentament i per resistir segones i terceres lectures així que passin alguns anys. No és, doncs, un llibre per llegir al metro i no té, tampoc, cap número per participar en la tómbola de les lectures escolars del segon ensenyament. És massa bona per a aquesta funció i, d'altra banda, és de sobres conegut que les darreres tendències en l'ensenyament de la literatura catalana prohibeixen les lectures de qualitat. Números cantin i callin barbes. Sembla que n'hi ha ben bé prou amb l'entreteniment d'aquelles històries amb fórmula de bona cuina que he assenyalat al començament de l'article. Novel·les "cleenex" d'un sol ús, amb un tou d'intriga, dues gotes de sexe i un català d'anar per casa. Sobretot d'anar per casa. I com més d'anar per casa, millor.

Isidor Cònsul